

บทที่ ๔

ความคิดทางการ เมือง ในหนังสือ เรื่อง เจ้าของมาเคีย เวลส์

"เจ้า" ได้ชื่อว่าเป็นหนังสือการเมืองเล่มหนึ่งที่มีผู้รู้จักทั่วโลก เจ้าจัดเป็นตำราของนักการศึกษา และเป็นบทกวีที่แสดงความรักชาติ ซึ่งมาเคีย เวลส์ผู้แต่งได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่น่าสนใจไว้หลายประการ แต่ความคิดเห็นของเขาบางอย่างก็ยากที่คนธรรมดาจะยอมรับได้ ประเด็นที่น่าสนใจที่ควรจะนำมาพิจารณาเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองของ เขามีดังต่อไปนี้

ลักษณะของผู้ปกครองและการสืบราชสมบัติ

รัฐและหน้าที่ของรัฐ

การบริหารรัฐ

๔.๑ ลักษณะของผู้ปกครองและการสืบราชสมบัติ

๔.๑.๑ ลักษณะของผู้ปกครอง

มาเคีย เวลส์ชอบระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย (monarchy) มาก และเห็นว่า เป็นระบบการปกครองที่มีปัญหาในการปกครองน้อยที่สุด เพราะเพียงดำเนินรอยตามการปกครองของบรรพบุรุษที่มีมาแต่เดิมและดัดแปลงนโยบายบ้างเท่านั้น เจ้า ในความหมายของมาเคีย เวลส์นั้น ประกอบด้วยหลายลักษณะ บางครั้งหมายถึงผู้ปกครองที่สืบต่อกันมาโดยราชตระกูล บางครั้งหมายถึงเจ้าองค์ใหม่ที่ตั้งราชวงศ์ขึ้นใหม่หรือผู้ปกครองที่ไปยึดรัฐอื่นมาได้ แต่จะเป็นลักษณะใดก็ตาม เจ้า จะไม่เป็นสมมุติเทพแม้จะเป็นผู้ปกครองที่สืบต่อโดยราชตระกูล ดังนั้นอาณาเขตภายใต้รัฐธรรมนูญในทรรศนะของเขา จึงหมายถึงอาณาเขตที่มีเจ้าในลักษณะราชตระกูลที่สืบสันตติวงศ์ เจ้าที่มาจากประชาชน เจ้าที่มาจากขุนนาง และพระนิกบวช (พระสันตปาปา)

ผู้ปกครองที่ประทับใจมาเคียเวลลีมากที่สุดคือ ซีซาร์ บอร์เกีย (Sesare Borgia) ซึ่งมาเคียเวลลีถือว่าเป็นแบบของเจ้าแบบใหม่ (new prince) ที่จะช่วยให้อิตาลีที่เสื่อมแล้วกลับเจริญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพราะซีซาร์ บอร์เกีย มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจและกุมอำนาจไว้ในมือแต่ผู้เดียว เขาเห็นว่าการที่ผู้ปกครองใช้อำนาจโดยผ่านผู้ปกครอง เขตที่ได้รับมอบหมายนั้นฐานะของผู้ปกครองจะไม่มั่นคง เพราะเมื่อเจ้าเมืองตกอยู่ในฐานะลำบาก ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจเด็ดขาดจะใช้อำนาจขับไล่เจ้าเมืองโดยตรง ดังนั้นเจ้าที่ฉลาดต้องรู้ว่า " เมื่อใดต้องโหดเหี้ยมหรือทำชั่วบ้างเพื่อมิให้เสียเมือง โดยไม่กลัวว่าจะโดนตีเตียน ในการทำชั่วที่เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ"^๑

การเป็นผู้โหดเหี้ยมทารุณและการเป็นผู้มีเมตตากรุณาเป็นที่รักใคร่ดีกว่าการเป็นที่ยำเกรงหรือไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ มาเคียเวลลีได้เสนอข้อคิดเห็นอย่างมีเหตุผลไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

เจ้าเมืองต้องการเป็นผู้มีเมตตากรุณามากกว่าจะเป็นคนโหดเหี้ยมทารุณ แต่ต้องระวังไม่ใช้ความเมตตากรุณาไปในทางที่ผิด บางครั้งความโหดเหี้ยมทารุณก็ทำให้เกิดความสามัคคีได้ มีระเบียบและเป็นที่ยำเกรงเชื่อฟัง ดังนั้นเจ้าจึงต้องโหดเหี้ยมเพื่อทำให้ผู้ใต้ปกครองสามัคคีและจงรักภักดีต่อเขา เจ้าเมืองควรแสดงความโหดเหี้ยมสักครั้งสองครั้งเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ขุนนาง แต่ในทางตรงกันข้ามก็พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเป็นคนที่มีเมตตา เกินขอบเขตย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบวินัย และนำไปสู่การประหัตประหารและปล้มสะดมกันเอง แต่ความโหดเหี้ยมนั้นควรอยู่ในขอบเขตของมนุษยธรรม คนเราต้องการจะเป็นทั้งที่รักและยำเกรงแก่ผู้อื่น แต่จะให้ได้ทั้งสองอย่างนั้นยาก จึงควรทำตนให้เป็นที่ยำเกรงดีกว่าเป็นที่รัก หากกระทำทั้งสองอย่างไม่ได้ในเวลาเดียวกัน^๒

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince. trans. George Bull, (Great Britain : The Chaucer Press Ltd., 1961), p. 92.

^๒Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 96.

ตามความคิดของมาเคียเวลลีดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นว่าคนเป็นเจ้าต้อง
ทำชั่วบ้าง แต่ในสมัยกลางความคิดอย่างนี้คนที่ เป็นชาวคริสต์ไม่กล้าพูด ไม่กล้าคิด
ความคิดของเขานั้นถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าขัดแย้งในตัวเอง คือเขาสอนให้คนมีศีลธรรม
แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ทำชั่วได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เขามีความคิดว่าศีลธรรม ทำให้สิ่งที่
ไม่ดีหมดไปได้ ในแง่ที่ ทำให้มอง เห็นได้ว่ามาเคียเวลลีนำเอาศีลธรรมและศาสนา
เกี่ยวข้องกับ การเมืองทำให้ศีลธรรมและศาสนาแปดเปื้อนได้เหมือนกัน แต่หากมองตรง
ข้ามนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศจะดำรงอยู่ได้นั้น ศาสนา ศีลธรรม ย่อมเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
กับกฎหมายอยู่แล้ว แต่สำหรับประเด็นขัดแย้งในตัวเองของเขานั้น มาเคียเวลลี
ได้แก้ข้อสงสัยในเรื่องนี้ด้วยตนเองในข้อเขียนของเขาพอสรุปได้ดังนี้

การกระทำอันรุนแรงใด ๆ ก็ตาม ถ้าทำเพื่อประเทศไม่เป็นบาป สำหรับชาวคริสต์
เพราะ เรื่องของชาติบ้านเมืองนั้นสำคัญมากกว่าสิ่งอื่นใด และถ้าเป็นการกระทำด้วยเหตุผล
ทางการเมืองด้วยแล้ว (Raison d'etat) การกระทำย่อมไม่มีดีหรือเลว ถูกหรือผิด
แต่อย่างไร^๑

เจ้าต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติดนเยี่ยงสัตว์ป่า ถ้าเป็นเจ้าของต้องเรียนรู้ที่จะเป็น
อย่างเช่นสิงห์โต และสุนัขจิ้งจอกเพราะสิงห์โตรู้จักเรียนรู้กับดัก และสุนัขจิ้งจอกพาดนให้
พันสุนัขป่าได้^๒

อย่างไรก็ตามเจ้าเมืองหากไม่ทำตัวให้เป็นที่รัก ก็ควรทำตัวให้เป็นที่ยำเกรง
แต่ไม่ควรทำตนให้เป็นที่เกลียดชัง ด้วยการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในทรัพย์สินของขุนนาง
ประชาราษฎร์หรือภรรยาและลูกของราษฎร หากจำเป็นต้องฆ่าใคร ก็ต้องฆ่าโดยพิจารณา
ใช้ความเที่ยงธรรม และมีเหตุผลเพื่อไม่ให้ประชาชนเกลียด เพราะคนเราจะมีความกังวลใจ

^๑Friedrich Meinecke, "Machiavelle", in Machiavellism

(New York : Frederick A. Praeger Inc., 1965), p. 33.

^๒Machiavelli, The Prince, p. 99.

ที่จะทำร้ายคนที่ตนรักน้อยกว่าคนที่ตนยำเกรง ดังนั้นเจ้าที่ำตนให้ เป็นที่ยำเกรงจึง เป็น การเสริมสร้างอำนาจแก่ตน^๑

หากเจ้าเมือง เป็นคนโลภช่วงชิงทรัพย์สินและลูกเมียของขุนนาง เขาจะเป็น ที่เกลียดชังที่สุด เป็นที่ไม่น่าไว้วางใจ

เจ้าควรทำตัวให้ดูเป็นคนมีเมตตากรุณา น่าเลื่อมใส มีความซื่อสัตย์ และนำ มุขานับถือ เพราะคนเราจะพิจารณาหรือคาดคะเนในตัวบุคคลด้วยสายตาเนื่องจากทุกคน อยู่ในฐานะที่จะจับตามองได้ และมีน้อยคนที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกับเจ้า คนส่วนมากจึงมองเห็น แต่ทำทางที่ปรากฏภายนอก แต่ไม่รู้จิตใจจริง ๆ ดังนั้นเจ้าที่สามารถปกครองและรักษา เมืองไว้ได้จะโดยวิธีใดก็ตาม จะต้องทำให้ราษฎรเห็นว่าเป็นที่น่านับถือ และเป็น ที่ยกย่อง ประชาชนทั่วไปจะใส่ใจในทำทางภายนอกและผลสำเร็จที่เจ้าเมืองมอบให้กับ พวกเขา และเจ้าที่ฉลาดต้องระมัดระวังไม่ทำให้พวกขุนนางโกรธเคือง ควรทำให้ประชาชน พอใจและสบายใจ เจ้าควรเห็นคุณค่าของขุนนางในขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้ประชาชน เกลียด

เจ้าอาจเป็นที่เกลียดชังทั้งในการกระทำที่ตนคิดว่าดีและชั่วเพราะการกระทำ ต่าง ๆ แม้เจ้าจะเห็นว่าดี แต่ก็อาจไม่ถูกใจคนบางคน เจ้าต้องทำตนให้เป็นที่รักแก่ ทหารหรือขุนนาง หากเมืองนั้นขุนนางและทหารมีอำนาจมากกว่าประชาชน และทำตัว เป็นที่รักของประชาชนหากประชาชนมีอำนาจเหนือกว่าทหารและขุนนาง^๒

นอกจากนี้มาเคีย เวลลีได้เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับการประพฤติน เป็นคนใจคอ กว้างขวางหรือมีธัญลักษณ์ของเจ้าไว้ว่า

เจ้าที่ฉลาดจะต้องไม่กังวลว่าใครจะเรียกว่าเป็นคนใจแคบ (parsimony) เพราะการรู้จักมีธัญลักษณ์ใช้ภาษากรของประชาชน อย่างประหยัดเท่ากับเป็นการรับภาระ แทนประชาชน แสดงให้เห็นความมีเมตตาแก่ผู้ที่ไม่ได้เรียกร้องสิ่งใด ความรู้จักใช้จ่าย

^๑Niccolo Machiavelli, The Prince, p. 96.

^๒Ibid., pp. 102-103.

เป็นข้อดีที่จะใช้ปกครองบ้านเมือง บางครั้ง เจ้า ต้องใช้ทรัพย์สินของตนเองหรือของขุนนางหรือใช้ทรัพย์สินของชาวต่างชาติ หากใช้ทรัพย์สินของตนเองและขุนนางต้องรู้จักใช้อย่างมีธรรมาภิบาล หากใช้ทรัพย์สินของชาวต่างชาติควรใช้ให้เต็มที่ ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้ได้มาโดยปล้นสะดม หรือการทำสงคราม เจ้าเมืองต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในทรัพย์สินของต่างชาติที่ยึดมาได้เพื่อประชาชน การให้ทรัพย์สินของตนเองหรือของเมืองเป็นการบ่อนทำลาย ดังนั้นจึงเป็นการฉลาดที่จะถูกเรียกว่าเป็นคนใจแคบดีกว่าถูกเกลียดชัง^๑

เกี่ยวกับเรื่องนี้ทำให้เกิดความคิด เกี่ยวกับการเลี้ยงดูคนในปกครองว่าถ้าเลี้ยงดูดีเกินไปจะทำให้พวกเขาไม่สำนึกในบุญคุณ และกระหายที่จะได้มากยิ่งขึ้น และไม่ซื่อตรงในเวลาต่อมาเพราะความโลภ และคนประเภทนี้เมื่ออันตรายมาถึงเขาจะละทิ้งและเป็นศัตรูกับผู้ปกครอง ซึ่งในเรื่องนี้มาเคียวเวลลิกี้ได้กล่าวข้อความที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความคิดนี้ไว้เช่นกันว่า "มิตรภาพที่เกิดจากน้ำเงินไม่ใช่จิตใจนั้นไม่ยั่งยืน"^๒

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะขาดไม่ได้สำหรับลักษณะของผู้ปกครองก็คือ ศิลปะในการทำสงคราม ซึ่งนอกจากจะทำให้เจ้าที่สืบราชตระกูลสามารถรักษาข้อบังคับไว้ได้แล้ว ยังทำให้ราษฎรธรรมตากลายเป็นผู้ปกครองเมืองได้ด้วย ยามสงบเจ้าควรจะฝึกฝนทหารมากกว่ายามเกิดศึก ในการฝึกควรฝึกทั้งด้านกำลังและจิตใจไปพร้อมกัน และเจ้าเมืองควรออกคำสั่งตัวเสมอเพื่อให้ร่างกายคุ้นเคยต่อความทรหดลำบาก และเป็นการศึกษาภูมิประเทศไปด้วย เพราะหากเจ้าเมืองได้เข้าใจโดยถ่องแท้ว่าภูมิประเทศของเมืองเป็นอย่างไร เขาจะเข้าใจดีว่าจะป้องกันเมืองอย่างไร การรู้และคุ้นเคยเกี่ยวกับตำแหน่งทำเลของเมืองจะทำให้เขารู้ถึงลักษณะยอดเขา หุบเขา ที่ราบ แม่น้ำ คูเมือง ว่าอยู่ที่ใดบ้าง

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 92-95

^๒Ibid., p. 97.

เจ้าที่ไร้ความสามารถในเรื่องนี้จะขาดคุณสมบัติของผู้บังคับบัญชาที่ดีและการที่เจ้ามีความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์จะช่วยให้เจ้า หาที่ตั้งข้าศึกได้ รู้ว่าจะพาทหาร เดินทัพและเข้ารบอย่างไร เข้าล้อมเมืองอย่างไร จึงจะได้เปรียบข้าศึก

และเพื่อเป็นการฝึกสติปัญญา เจ้า ควรอ่านประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาการกระทำของผู้มีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการค้นคว้าหาเหตุผลว่าผู้นำในอดีตได้ชัยชนะหรือแพ้เพราะเหตุใด

ในแง่ของการใช้วาจาจากคำพูดนั้น มาเคียเวลลีก็ได้เสนอแนวความคิดว่าเจ้าควรรักษาจากคำพูดอย่างไร ซึ่งพอสรุปประเด็นที่น่าสนใจของเขาได้ดังนี้

เจ้าผู้รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำพูดย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ แต่การหลบเลี่ยงไปปิดในบางครั้งทำให้ได้ชัยชนะ เจ้าเมืองจึงต้องเข้าใจว่าควรจะใช้วาจาสัตย์ หรือไปปิดอย่างไร และเมื่อใด เพื่อความอยู่รอด^๑

ดังนั้นเจ้าจึงไม่จำเป็นต้องรักษาวาจาสัตย์ตลอดไป แต่ก็ควรมีวาจาสัตย์บ้าง มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐชนิดหนึ่งที่ไม่รู้จักรักษาคำพูด เจ้าก็เป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นเจ้าจึงไม่จำเป็นต้องรักษาคำพูดเสมอไป

เรื่องสุดท้ายที่ควรพิจารณาต่อจากเรื่องคำพูดก็คือเจ้าควรปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะ ได้รับเกียรติและเป็นที่ยอมรับนับถือ มาเคียเวลลีได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า^๒

การแสดงให้เห็นความสามารถส่วนตัวในการต่อสู้ และสร้างผลงานดีเด่นในรัฐนั้น ๆ เป็นการกระทำที่นำเกียรติยศและศักดิ์ศรีมาให้แก่เจ้าเมือง

การปกครองเมืองให้อยู่ในความเรียบร้อยก็เป็นการแสดงออกถึงความสามารถของเจ้าเมือง เจ้าเมืองต้องมีความอาจหาญไม่ถอยนโยบายเป็นกลาง แต่จะต้องตัดสินใจเลือกฝ่ายพันธมิตร หรือฝ่ายตรงข้ามโดยให้การสนับสนุนฝ่ายเดียว หากฝ่ายที่ตนสนับสนุน

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 99.

^๒Niccolò Machiavelli, The Prince, pp. 119-123.

ชนะจะเป็นผลดีแก่เจ้าเมืองเพราะฝ่ายชนะจะให้ความสำคัญและถือว่าฝ่ายเจ้าเมืองเป็นผู้สนับสนุนให้ได้ชัยชนะ จึงถือเจ้าเมืองเป็นผู้มีบุญคุณ และจะให้เกียรติและความนับถือ และหากฝ่ายที่เจ้าเมืองสนับสนุนแพ้ ฝ่ายนั้นจะถือว่าเจ้าเมืองเป็นมิตรแท้ และให้ความช่วยเหลือให้ที่พึ่งพิงรวมทั้งปกป้อง เมื่อฝ่ายนั้นพอช่วยได้

เจ้า ควรสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้เกียรติต่อผู้ชำนาญงาน และมีฝีมือดี เป็นกำลังใจในกิจการงาน เพื่อให้ประชาชนทำงานได้อย่างสันติไม่ว่าจะเป็นด้านค้าขายหรือเกษตรกรรมและงานอาชีพอื่น ๆ โดยประชาชนไม่กลัวว่าหากทรัพย์สินของเขาหรือกิจการของเขาดีขึ้น เจ้าเมืองจะไปยึดเอา ไม่เรียกเก็บภาษีสูงในการเริ่มทำกิจการใด ๆ เจ้าควรตอบแทนความดีแก่ผู้ทำความเจริญด้านเกษตรกรรมและการค้า และกิจการอื่น ๆ โดยจัดงานฉลอง หรือการแสดงต่าง ๆ เพื่อประชาชนและควรให้ความสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยการออกไปพบปะสนทนากับประชาชน เป็นครั้งคราว และแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อ เมตตาเป็นแบบอย่างแก่ราษฎร ซึ่งจะเป็นการรักษาเกียรติยศและก่อให้เกิดความเคารพนับถือ ในตัวเจ้าได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๒ การสืบราชสมบัติ

มาเคีย เวลลี เห็นว่าเจ้า ที่สืบทอดกันมาเป็นราชตระกูล ตามระบอบราชาธิปไตยเป็นเจ้าที่ดีที่สุด และเจ้าตามระบอบราชาธิปไตยของเขานั้นจะต้องเป็นผู้กุมอำนาจไว้ในมือ อย่างเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวด้วย ดังนั้นแม้เจ้าไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สืบราชสมบัติกันต่อมา แต่เป็นประชาชนธรรมดาหรือผู้ปกครองจากดินแดนอื่นราชวงศ์อื่น ซึ่งมีความเด็ดขาดอย่างซีซาร์ บอร์เกีย (Cesare Borgia) ผู้ปฏิบัติการปกครอง อิตาลีทั้งหมดให้อยู่ในมือของตน ซึ่งมาเคีย เวลลีถือว่าเป็นเจ้าแบบใหม่ในทรศนะ หรือใครก็ได้ที่จะมาแกสถานการณ์อันเลวร้ายของอิตาลีในขณะนั้นได้เท่านั้น ก็คือคนที่มาเคีย เวลลีต้องการ

มาเคีย เวลลีต้องการผู้สืบทอดหรือผู้ปกครองที่มีลักษณะเป็นศาสตพยากรณ์ คือคนที่พระเป็นเจ้าส่งมาให้สั่งสอนประชาชน เป็นผู้รู้เหตุการณ์ภายหน้า (prophet)^๑

^๑Leo Strauss, "Machiavelli intention," in Thoughts on Machiavelli (USA : University of Chicago Press, 1968), p. 38.

ซึ่งผู้ที่คิดอะไรใหม่ ๆ ในอดีตที่เขายกย่องนั้น ได้แก่ โมเสส มุฮัมหมัด เป็นต้น ในสมัยนั้น มาเคียเวลลีถือว่า ซีซาร์ บอร์เกีย นี้เองคือศาสดาพยากรณ์ที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของสถานที่ สถานการณ์ของอิตาลี

โลเร็นโซ ของราชวงศ์ เมดิซี (Lorenzo de Medici) คือเจ้าที่สืบทอดราชตระกูลคนต่อมาที่มาเคียเวลลีถือว่าเป็นผู้ที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของมาให้มาสั่งสอนประชาชน มาเคียเวลลีเห็นว่า โลเร็นโซเป็นเจ้าที่ฉลาดที่สุดเพราะมีปัญญารู้ลักษณะคน ส่วนตัวเขาเองมีปัญญารู้เหตุเปลี่ยนแปลงเมืองการปกครอง แต่คนที่จะมาปฏิวัติอิตาลีใหม่ต้องเป็นคนที่เก่งที่สุด และมีศีลธรรม แต่ทั้งมาเคียเวลลี และ โลเร็นโซ ซึ่งต่างก็มีปัญญาคณละครึ่ง สมควรจะปฏิวัติอิตาลีได้สำเร็จ แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะ โลเร็นโซไม่เด็ดขาดเท่าซีซาร์ แต่โชคชะตา (Fortune) กำหนดให้ซีซาร์มีชีวิตอยู่ระยะสั้น ๆ หรือ ของอิตาลีอาจถึงกาลพิณาศักดิ์ได้จึงไม่มีผู้มาแก้ไข เกี่ยวกับเรื่องนี้ มาเคียเวลลีเชื่อถือมาก เขากล่าวว่า "อาจเป็นความจริงที่ว่าโชค มีส่วนอยู่ครึ่งหนึ่งในสิ่งต่าง ๆ ที่เราทำ และอีกครั้งหนึ่งขึ้นอยู่กับการกระทำของเรา"^๑

และอิตาลีมีดินแดนส่วนหนึ่งที่อยู่ในการปกครองของสันตปาปาคือโรม ซึ่งมันคงและสงบจนมาเคียเวลลีเห็นว่าแปลกมากที่เหตุใดอำนาจทางศาสนาจึงมีมากจนเกิดกว่าจะเข้าใจได้ทั้ง ๆ ที่ศาสนาในสมัยนี้ไม่บริสุทธิ์ เพราะสันตปาปาก่อรับขึ้นในแง่ศาสนาศีลธรรมและการเมืองโดยทำตัวเป็นผู้รุกราน

ดังนั้นการจะให้อิตาลีมีอิสระเต็มที่จะต้องทำให้อิตาลีไม่อยู่ภายใต้การปกครองของสันตปาปา และหากปฏิวัติอิตาลีจำเป็นต้องทำลายล้างอำนาจของสันตปาปาให้หมดสิ้นไป

๔.๒ รัฐและหน้าที่ของรัฐ

๔.๒.๑ รัฐ รัฐในทรรศนะของมาเคียเวลลีเป็นรัฐที่กุมอำนาจทางการบริหารและอื่น ๆ ไว้ในมือ เจ้า ผู้ปกครองเพียงองค์เดียว แม้จะประกอบด้วย

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 130.

รัฐมนตรี และขุนนาง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งมาให้ช่วยบริหารประเทศก็ตาม แต่ดูเหมือนว่า รัฐมนตรีและบรรดาขุนนางทั้งหลายนั้นหาได้มีอำนาจเป็นสิทธิขาดอันใดไม่ เนื่องจาก เจ้าไม่ปล่อยให้อำนาจของตนให้อยู่ในมือของผู้หนึ่งผู้ใดให้มากเกินไปจนเกินขอบเขต เพราะมีความคิดอยู่ตลอดเวลาว่า "บุคคลที่มีสติปัญญาดี ผู้คอยดูแลรับผิดชอบกิจการงานแทน จะทำให้เจ้ามีอำนาจอยู่ได้ไม่นาน เพราะบุคคลผู้เสมือน เป็นผู้ปกครองแทนนี้ในไม่ช้าจะช่วงชิง เอา เมืองของเจ้าไปเสียเอง"^๑

รัฐที่มาเคียว เวลลียุคถึงทั้งหมดคือนหนังสือเรื่องเจ้านั้นจำแนกได้เป็น

๑) รัฐที่ปกครองต่อกันมาโดยราชตระกูล หรืออาณาจักรเก่า (Hereditary Principalities)

๒) รัฐที่มีราชวงศ์หรือขุนนางหรือประชาชนที่สถาปนาตนเองขึ้นปกครอง หรืออาณาจักรใหม่ (New Principalities)

๓) รัฐที่เรียกว่าอาณาจักรรวม (Composite Principalities) หมายถึง รัฐเก่ารวมกับรัฐใหม่ที่ไปยึดมาได้

๔) รัฐที่ปกครองโดยสันตปาปา (Ecclesiastical principalities)

รัฐในรูปแบบต่าง ๆ กันนี้จะใช้กฎหมายที่ออกโดยผู้ปกครองรัฐ ศิลธรรมและศาสนา เป็นเครื่องมือในการปกครอง โดยยึดหลักการนำของเก่ามาผสมผสานกับของใหม่ มาเคียว-เวลลียุคมีความเห็นว่า "กฎหมาย เป็นแก่นของการเมืองการปกครอง แต่ศาสนาและศิลปธรรม ซึ่งเขาใช้ในความหมายอื่นคือมีความหมายรวมไปถึงความฉลาด (cleverness) ความกล้าหาญ (courage) และความดี (goodness) คุณสมบัติเหล่านี้หากมีอยู่ในตัวผู้ปกครอง จะทำให้ทุกอย่างดีขึ้น"^๒ และ "ศิลปธรรม ยังเป็นเรื่องที่มีอยู่แล้วและอยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์นี้เอง"^๓

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince. p. 127.

^๒Leo Strauss, "The Twofold Character of Machiavelli's Teaching" in Thoughts on Machiavelli. p. 46.

^๓Friedrich Meinecke, "Machiavelli" in Machiavellism, p. 34.

รัฐของมาเคีย เวลลี เป็นรัฐที่เกิดขึ้นตามลักษณะทฤษฎีธรรมชาติ เกี่ยวกับการกำเนิดของรัฐ^๑ เนื่องจากอาณาเขตนั้น มีรูปแบบที่ซับซ้อน เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ สังคมมนุษย์ ซึ่งเริ่มต้นด้วยรัฐขนาดเล็กที่พยายามจะปกครองตนเอง และเสริมสร้างกำลังให้แก่รัฐของตนจนสามารถขยายอาณาเขตออกไปอีก ซึ่งถือเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐ มาเคีย เวลลี เห็นว่างานของรัฐนั้นบางครั้งไม่ใช่ งานที่จำเป็นต้องทำเท่านั้น แต่เป็นเพราะความต้องการที่จะได้มาซึ่งอำนาจ (power drive)" ซึ่งตามหลักจิตวิทยา เชื่อว่าความต้องการนี้มีอยู่ในตัวคนทุกคน

อาณาเขตแต่ละอาณาเขตมีอำนาจปกครอง เข้มแข็งแค่ไหนนั้นจกเห็นได้จาก ข้อมูลว่าเมื่อเกิดศึกสงครามรัฐนั้นสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยอำนาจและกำลังของตนเอง หรือว่าต้องอาศัยผู้อื่นช่วยปกป้อง รัฐที่ต้องพึ่งผู้อื่นในยามมีศึกจะตั้งอยู่ไม่ได้นาน แต่หากเจ้าจัดการป้องกันเมืองในแน่นหนา ประกอบกับการมีรัฐบาลที่ดี ศัตรูจะโจมตีได้ยาก บ้อมปราการหรือวิธีการต่าง ๆ เช่นจัดตั้งหัวเมืองต่าง ๆ ภายในอาณาเขตของตนนั้น ไม่มีประโยชน์ หากเจ้าเมืองนั้นเป็นที่เกลียดชังของประชาชน เพราะบ้อมปราการต้องอาศัยราษฎรคุ้มกัน "คนเราเกลียดที่จะต้องเผชิญกับอุปสรรคที่เห็นได้ชัด และเป็นการยากที่จะเข้าโจมตีเมืองที่มีบ้อมปราการหนาแน่นล้อมไปด้วยชาวเมืองที่รัก"^๒

^๑ทฤษฎีธรรมชาติถือว่าคนเรานั้นมีสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมาก แต่ไม่สามารถหาสิ่ง ที่ตนต้องการได้ครบถ้วน การอยู่ร่วมกันเป็นหนทางให้เกิดการให้ และการรับ การแบ่งหน้าที่ การงานกันทำ เกิดการแลกเปลี่ยนแล้วขยายเป็นการค้า มีผู้รักความปลอดภัย นักเดินเรือ ฯลฯ เมื่อพลเมืองเพิ่มมากขึ้นมีการขยายการค้า อาณาเขต มีการกระทบกระทั่งระหว่างรัฐ จึงต้องมีกองทัพ มีผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่ารัฐเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ตามทรรศนะของเพลโต, ปรีชา ช้างขวัญยืน, ปรัชญาแห่งอุดมการ ทางการเมือง, หน้า ๘๒-๘๓.

^๒Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 119.

รัฐของมาเคีย เวลลิจึงเป็นรัฐที่เน้นบุคคลในสังคม คือ ราษฎรเป็นสำคัญ "รัฐจะยืนหยัดอยู่ได้โดยปลอดภัยหรือไม่ ความสำคัญไม่ใช่อยูที่ตัวเจ้าผู้ปกครองที่มีความสามารถเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับราษฎรธรรมดาเีเอง"^๑ ที่จะมอบความรักให้แก่ผู้ปกครองและประเทศของเขาแค่ไหน

๔.๒.๒ หน้าที่ของรัฐ

แม้มมาเคีย เวลลิจจะไม่ได้อกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อผู้ปกครองคือรัฐและเป็นผู้กุมอำนาจเด็ดขาดแต่ผู้เดียวในรัฐ ดังนั้น หน้าที่ของผู้ปกครองก็คือหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^๒

- ๑) ป้องกันและเสริมสร้างอำนาจให้แก่รัฐ
- ๒) ขยายอาณาเขตของรัฐด้วยการยึดครองอาณาเขตอื่น
- ๓) เก็บภาษี ซึ่งถือเป็นรายได้ของรัฐ
- ๔) ส่งเสริมอาชีพของราษฎร เช่น ส่งเสริมการเกษตร การค้าขาย
- ๕) ดูแลทุกข์สุขของราษฎร รวมถึงการให้บริการในด้านต่าง ๆ ซึ่งในหนังสือเรื่องเจ้า เสนอแนะให้ผู้ปกครองออกไปพบปะสนทนากับราษฎรบ้างเป็นบางครั้ง
- ๖) มีการออกกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองโดยยึดแบบแผนของกฎหมายที่มีมาในอดีต ผสมผสานกับความคิดใหม่

หน้าที่ของรัฐโดยทั่วไป ไม่ว่าจะ เป็นสมัยใด หรือแนวความคิดของนักการเมืองคนใด มักมีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยตลอด เพราะนักการเมืองผู้เสนอแนวทางในการบริหารมักจะพิจารณาจากสภาพการณ์ความเป็นจริงของรัฐเสียก่อนว่ารัฐควรมีหน้าที่อะไร ก่อนนำมาเสนอเป็นทฤษฎี เพื่อใช้ในการปฏิบัติ

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 119.

^๒มาเคีย เวลลิจเน้นการป้องกันและเสริมอำนาจให้แก่รัฐ

๔.๓ การบริหารรัฐ

๔.๓.๑ การบริหารทั่วไป

แม้ว่ามาเคียวเวลลีจะปรารถนาให้เจ้ากุ่มอำนาจเด็ดขาดไว้ในมือ แต่ผู้เดียวโดยกล่าวว่า "เจ้าเมืองที่มอบอำนาจเด็ดขาดให้กับผู้ใด จะไว้ใจผู้นั้นเหมือนในยามบ้านเมืองสงบไม่ได้ และการที่เจ้าเมืองมีอำนาจเด็ดขาดแต่ใช้อำนาจผ่านทางผู้ปกครองเขตที่ได้รับมอบหมายนั้น ฐานะของเจ้าเมืองจะไม่มีมั่นคง"^๑ แต่ข้อเท็จจริงในการปฏิบัตินั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะอาณาเขตของรัฐนั้นกว้างขวางเกินกว่าผู้เดียวจะดูแลได้ทั่วถึง ดังนั้นการบริหารรัฐโดยทั่วไปจึงประกอบด้วยเจ้าและคณะรัฐมนตรีรวมตลอดถึงเสนาบดีตามลำดับด้วย

การบริหารจึงเป็นลักษณะกระจายอำนาจจากจุดศูนย์กลางโดยมีรัฐมนตรีและเสนาบดีรับคำสั่งจากเจ้าแล้วนำไปบริหารในเขตของตนดังนี้

- ๑) รัฐ มีรัฐมนตรีซึ่งเจ้าเมืองเห็นชอบแต่งตั้งขึ้นเป็นผู้ช่วยปกครอง
- ๒) แต่ละเขตภายในรัฐมีขุนนางซึ่งไม่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมือง แต่ขุนนางเหล่านี้มีส่วนในการปกครองตามลัทธิทางตระกูลที่ครองเมืองนั้นมาตั้งแต่สมัยก่อน ๆ

การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อมาเป็นผู้รับใช้รัฐนั้น เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยสำหรับเจ้ารัฐมนตรีและเหล่าเสนาบดีจะมีคุณค่าหรือประสิทธิภาพก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญาไหวพริบของเจ้าเมืองเองที่จะเลือกเอาบุคคลที่ดีมารับใช้รัฐ ผู้ปกครองที่จะมีไหวพริบและฉลาดนั้นต้องมีผู้รับใช้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพดี ถ้าเสนาบดีฉลาดและจงรักภักดี เจ้าเมืองก็จะรอบรู้ไปด้วย เพราะได้เรียนรู้ความสามารถต่าง ๆ จากพวกเขา และก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในเหล่าเสนาบดีนั้น หากเสนาบดีไร้ความสามารถไม่เคารพเชื่อฟังเจ้าเมืองแล้ว เจ้าเมืองจะถูกผู้คนกล่าวร้ายและเป็นปรปักษ์ แม้เจ้าเมืองจะไม่มีไหวพริบ แต่ก็ต้องเห็นได้จากการกระทำของเสนาบดีว่าทำดีหรือเลว และต้องรับฟังสิ่งที่ดีหรือเลวที่ผู้อื่นพูด และให้ความเห็นเกี่ยวกับตัวเจ้าเมืองและเสนาบดีด้วย เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข โดยวิธีนี้

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 69.

พวกเสนาบดีก็จะหลอกลวงหรือคบตาเจ้าไม่ได้ และจะมีตระกูลไม่ทำสิ่งเสียหาย

เสนาบดีหรือผู้รับใช้รัฐคนใดที่มีความสามารถหรือไม่นั้น พิจารณาได้ดังนี้

- ๑) ไม่เป็นคนนึกถึงแต่ตัวเอง
- ๒) ไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง

เพื่อจะให้ได้เสนาบดีที่ดี และสวามีรักดีนั้น เจ้าเมืองควรปฏิบัติดังนี้

- ๑) ให้ความสนใจ กับคนนั้นด้วยการให้เกียรติ
- ๒) ยกฐานะเขาให้ดีกว่าเดิม
- ๓) ดูแลการระคบครัวของเขา
- ๔) ร่วมรับผิดชอบให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- ๕) ทำตนให้เห็นว่าเป็นที่พึ่งของพวกเขาได้

ถ้ากระทำดังกล่าวข้างต้นไปแล้ว จะทำให้ผู้รับใช้รัฐมีฐานะร่ำรวย และมีเกียรติจนถึงจุดอิ่มตัว เมื่อคนเราถึงจุดอิ่มตัวย่อมไม่ปรารถนาแสวงหาผลประโยชน์และไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัฐ แต่จะกลัวว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

หากเจ้าเมืองไม่มีไหวพริบหรือไม่หัดเลือกคณะเสนาบดีให้ดีแล้วย่อมเกิดปัญหาและเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงพวกประจบสอพลอที่คอยแต่จะล้อมล้อมประจบ เพื่อให้ตนได้เอตสุขและหาผลประโยชน์ที่ละน้อยด้วยการยอมขายตัวเอง ซึ่งจะทำให้เจ้าจะตกเป็นเหยื่อของความชั่วร้ายที่ไม่ได้ง่าย และหากเจ้าพยายามหลีกเลี่ยงก็จะเป็นผลเสีย เพราะจะทำให้พวกนี้ไม่พอใจกลายเป็นศัตรู ดังนั้นวิธีเดียวที่เจ้าจะป้องกันตนเองจากพวกประจบสอพลอได้ก็คือ การทำให้ผู้คนเข้าใจว่าเจ้าเมืองยอมรับฟังความจริงจากทุกฝ่ายและทำที่ที่เจ้าเมืองมีต่อคณะสมาชิกของรัฐ และที่ปรึกษาแต่ละคนควรเป็นไปในทางที่ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นที่ปรึกษาที่มีเสรีภาพในการพูด พวกเขาจะยิ่งเป็นที่ยอมรับมากขึ้น และนโยบายที่ได้ประจบสอพลอกันเป็นที่เรียบร้อยจะต้องนำมาใช้ทันทีโดยไม่รับฟังผู้ใดอีก ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนี้จะถูกพวกประจบสอพลอชักจูงให้เขวหรือไม่เจ้าเมืองเองก็จะเปลี่ยนใจอยู่เสมอ

¹Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 125.

เพราะได้รับฟังคำที่ขัดแย้งเพิ่มขึ้น ซึ่งจะ เป็นผลให้ทุกคน เสื่อมศรัทธาในตัวเจ้าเมือง
 ประการสำคัญที่สุดก็คือ เจ้าต้องขอคำแนะนำเมื่อต้องการเท่านั้น ไม่ปล่อยให้
 ให้ทุกคนคอยเสนอคำแนะนำนอกจากจะขอ เจ้าควรประพฤตินเป็นผู้ชอบถามเสมอ
 และต้องฟังข้อเท็จจริงในสิ่งที่ถามให้ถึงที่สุด เจ้าควรแสดงความโกรธเมื่อพบผู้ปกปิด
 ความจริง

การบริหารอาณาจักร ที่มีผู้ปกครองสืบทอดกันมาโดยราชตระกูลนั้น มาเคียวเวลลี
 เห็นว่า ต้องดำเนินรอยตามบรรพบุรุษที่มีมาแต่เดิม เพียงแต่ดัดแปลงนโยบายบ้าง แท้จริง
 มาเคียวเวลลีปฏิเสธคำสอนของคนโบราณ แต่การสอนของเขา ที่เปลี่ยนจากคำสอนเก่า
 ไปหาใหม่นั้นเขาค่อย ๆ ทำให้ไม่หันตกใจจึงดูไม่แปลกมากนัก เช่น เรื่องความประพฤติ
 ของเจ้าในสมัยก่อนที่ต้อง เป็นคนอยู่ในศีลธรรม มาเคียวเวลลีก็ไม่ปฏิเสธที่จะให้เจ้าของเขา
 มีศีลธรรม แต่ศีลธรรมในความเห็นของเขาต้องมีขอบเขตและอยู่ภายใต้เหตุผลทางการ
 เมือง (Raison d'etat)

สำหรับอาณาจักรที่บุคคลธรรมดาหรือขุนนางปกครองนั้นต้องดำเนินรอยตาม
 บรรพบุรุษเช่นกัน เจ้าเมืองที่มาจากการแต่งตั้งของพวกขุนนางกันเองจะรักษาตำแหน่ง
 ไว้ได้ยากกว่าเจ้าเมืองที่มาจากการสนับสนุนของประชาชน เพราะเหตุว่าเจ้าเมืองที่
 ได้รับการแต่งตั้งจากขุนนางมีบรรดาขุนนางซึ่งถือว่าตนมีความเสมอภาคเท่ากับเจ้าเมือง
 ห้อมล้อมอยู่ ทำให้เจ้าเมืองไม่สามารถออกคำสั่งใด ๆ ตามต้องการได้ ส่วนผู้เป็น
 เจ้าเมืองตามความเห็นชอบของประชาชนจะรู้สึกว่าเขาเป็นผู้นำคนเดียว นอกจากนี้
 ขุนนางยังมองการณ์ไกลและมีเล่ห์เหลี่ยมมากกว่า พวกขุนนางจะกระทำการทันทีเพื่อ
 ปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขา แต่จะอยู่กับฝ่ายที่เขาเห็นว่าจะเป็นฝ่ายชนะ

ดังนั้นเจ้าเมืองที่มาจากการเห็นชอบของประชาชนจึงควรรักษามิตรภาพไว้กับ
 ประชาชนเสมอ ซึ่งเป็นเรื่องง่ายเพราะประชาชนต้องการเพียงไม่ให้เกิดขี ส่วน
 เจ้าเมืองที่มาจากการสนับสนุนของขุนนางควรเอาชนะใจประชาชนเป็นประการแรกซึ่ง
 ทำได้ไม่ยาก เพราะประชาชนเมื่อได้รับความอนุเคราะห์จากขุนนางซึ่งเป็นผู้ที่ประชาชน
 คิดว่าจะมาทำร้ายพวกเขา ก็จะเกิดความนับถือคนผู้นั้นมากยิ่งขึ้นกว่าขุนนาง เมื่อเป็น
 เช่นนี้ประชาชนจะสวามิภักดิ์ต่อเจ้าเมืองที่เป็นขุนนางมากกว่าเข้าสวามิภักดิ์ต่อเจ้าเมือง
 ที่ได้อำนาจมาเพราะประชาชนสนับสนุน

การมีไมตรีจิตต่อประชาชน และเอาใจประชาชนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ เพราะเมื่อเจ้าเข้าตาจนจะได้รับความช่วยเหลือ ดังภาษิตบทหนึ่งว่า "การสร้างความมั่นคงบนประชาชนก็เหมือนกับการสร้างความมั่นคงบนดินเหนียว"^๑

ส่วนการบริหารอาณาจักรร่วม (Composite Principalities) หมายถึงรัฐเก่าพร้อมกับรัฐใหม่ที่ยึดมาได้ ต้องกำจัดผู้ต่อต้านของรัฐใหม่ที่ไม่พอใจจะเข้าเป็นพวกให้หมด เพราะโดยปกติแล้วการเข้าครองเมืองที่ยึดได้ใหม่ไม่ว่าจะมีกำลังหรืออำนาจมากเพียงใดจำเป็นต้องได้รับไมตรีและความนิยมจากชาวเมืองด้วย

และถ้ารัฐใหม่เป็นรัฐในอาณาเขตใกล้เคียงกันหรือใช้ภาษาเดียวกันย่อมจะปกครองได้ง่ายดายถ้าปฏิบัติดังนี้ คือ^๒

๑) ทำลายราชวงศ์เก่าให้หมดสิ้น

๒) ไม่เปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีอากรจากราชกร

แต่ในรัฐที่ใช้ภาษาต่างกัน ประเพณีและวัฒนธรรมต่างกัน จะมีปัญหาซึ่งผู้ปกครองต้องอาศัยโชค (fortune) ช่วย และต้องใช้สติปัญญาเป็นอย่างมาก การบริหารที่ได้ผลที่สุดในกรณีนี้คือ^๓

๑) ต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในรัฐนั้นด้วยตัวเอง การทำเช่นนี้ทำให้ครองเมืองได้มั่นคงและยาวนาน ทั้งยังป้องกันให้เมืองที่ยึดได้พ้นจากการฉ้อโกงหรือคิดไม่ซื่อจากขุนนาง บรรดาขุนนางก็พอใจมากเพราะพวกเขาจะได้ทำงานให้เจ้าเมืองโดยตรง และในการเข้าไปอยู่ไม่ต้องใช้เงินจัดการมากเพียงแต่ยึดทรัพย์สินของคนรวยบางคนซึ่งดูเหมือนว่าเป็นการกระทำที่ไม่รุนแรงมากเพราะคนรวยมีกลุ่มน้อย

๒) จัดกำลังทหารไว้ในรัฐนั้นมาก ๆ จะใช้จ่ายมากกว่ากรณีแรก เพราะภาชีอากรที่ได้ต้องมาใช้ป้องกันเมืองหมด ส่วนที่ได้ก็จะกลายเป็นเสียไป และก่อให้เกิดความ

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 70.

^๒Ibid., p. 36.

^๓Ibid., pp. 38-41.

เสียหายแก่ชาวเมืองมากกว่า เพราะทหารจะเข้ายึดครองบ้านเรือนของชาวเมืองเพื่อให้อยู่อาศัยเองซึ่งนำความเดือดร้อนและทำให้ทุกคนหันมา เป็นศัตรู

๓) แต่งตั้งผู้นำซึ่งเป็นผู้ปกครองอาณาเขตเล็ก ๆ ในละแวกเดียวกันเพื่อจะได้คุมอำนาจในเขตย่อยนั้นทั้งหมด และหากมีชาวต่างชาติมารุกรานอาณาเขตใหม่นี้ ผู้นำอาณาเขตเล็ก ๆ ก็ย่อมช่วยเรา ทำให้ต่างชาติตกเป็นอาณานิคมของเราด้วย แต่ก็มีปัญหาตามมาในกรณีนี้คือเจ้าเมืองจะต้องจับตาดูอย่าให้พวกมีอำนาจในอาณาเขตเล็ก ๆ สร้างอำนาจขึ้นหรือมีสิทธิเกินไป และด้วยอำนาจของเจ้าเมืองบวกกับการสนับสนุนของผู้มีอำนาจน้อย อาจทำให้เจ้าเมืองได้ครอบครองอาณาจักรเล็ก ๆ ในอาณาเขตนั้นทั้งหมด

ในกรณีอาณาจักรใหม่มีกฎหมายเก่าอยู่แล้ว ให้รักษากฎหมายเดิมไว้ และแต่งตั้งผู้มีอำนาจเดิมไว้ด้วยเพื่อให้เกิดมิตรภาพ แท้จริงวิธีการต่าง ๆ ไม่มีวิธีใดที่แน่นอนไปกว่าการทำลายล้าง ใครก็ตามที่ยึดเมืองที่เคยอยู่โดยเสรีและไม่ทำลายล้าง ก็มีหวังจะต้องถูกทำลายล้างเสียเอง ซึ่งเรื่องนี้เจ้าควรตระหนักให้มาก

ในกรณีเกี่ยวกับอาณาเขตใหม่ที่ได้อำนาจโดยโชคช่วย และอาศัยกำลังรบของชาวต่างชาติ เจ้าเมืองจะเผชิญปัญหาเมื่ออำนาจของตนเสื่อมลง ผู้ปกครองที่ไม่ใช้กำลังรบของตนมักจะไว้ใจและเชื่อว่าพวกที่ทำให้เขาได้เป็นเจ้าเมืองด้วยการให้สินบนของเขานั้นนิยมในตัวเขาและนำโชคมาให้ แต่ค่านิยมและโชคจะเสื่อมและไม่แน่นอน ไม่ช้าเจ้าเมืองก็จะรักษาตำแหน่งไว้ไม่ได้ เพราะเขาเป็นใหญ่ในลักษณะขาดฐานอำนาจรองรับ จึงถูกโค่นอำนาจ วิธีแก้ไขก็คือต้องพยายามสร้างเสริมอำนาจและอาศัยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวโดยฉวยโอกาสเมื่อโชคเข้าข้าง หากพันธมิตร ไม่ปล่อยให้ผู้แพ้มีกำลังขึ้นมาอีก และหากจะให้ผู้มีอำนาจเก่า เข้าควบคุมอาณาเขตเดิมโดยขึ้นอยู่กับเจ้าผู้ยึดครองด้วยหวังว่าเขาจะสวามิภักดิ์ด้วยดีนั้นนับว่าเป็นความคิดที่ผิด

การใช้กำลังและอำนาจอันป่าเถื่อนโหดร้าย โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ศาสนา ข้ำแม้กระทั่งเพื่อนร่วมชาติ ทรมานเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจปกครองเมืองนั้น ไม่ถือเป็นชัยชนะ เพราะการกระทำอันโหดเหี้ยมที่นับครั้งไม่ถ้วนของเจ้าจะทำให้ไม่ได้รับการนับถือ

จากบรรดาพวกของเขาที่มีใจเป็นธรรม ความโหดเหี้ยมทารุณที่จะใช้ปกครองเมืองนั้น หากใช้ในทางที่ถูกก็จะเป็นการดี หากใช้ตลอดไปหรือใช้ในทางที่ผิดก็จะเป็นผลร้ายแก่ผู้ปกครองเอง มาเคียเวลลีกล่าวว่า " ควรโหดเหี้ยมหรือใช้อำนาจกับบุคคลหรือสิ่งใด เลวร้ายเพื่อรักษาอำนาจของตนเอง และควรรู้จักใช้ความรุนแรงเมื่อจำเป็น การใช้กำลังรุนแรงควรกระทำเพียงครั้งเดียวแต่ให้ศัตรูพ่ายแพ้อย่างราบคาบ ผู้แพ้จะได้เซ็ดทลอบ ไม่คิดจะแก้แค้นอีก"^๑

เรื่องความโหดเหี้ยมที่เจ้าต้องใช้ในบางครั้งในการปกครองนั้น เป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยมาเคียเวลลีมาแล้ว แต่ไม่มีใครกล้าแสดงความคิดและพูดออกมาอย่างโจ่งแจ้ง เช่นมาเคียเวลลี การที่เขากล้าพูดก็เพราะเขาเป็นผู้แสวงหาสิ่งใหม่จนบางทีดูเกินไปได้โดยไม่คำนึงถึงผลเสีย "ความคิดของเขาในสมัยนั้นจึงมีลักษณะเป็นการทดลอง และอีกสองร้อยปีต่อมาหลังจากสมัยเขาคงถึงยอมรับ"^๒ และในเวลาเดียวกัน ความคิดของเขาถือเป็นจุดเลี้ยวต่อของการปกครองในยุโรปด้วย

ถ้ามีคำถามว่า นโยบายของรัฐกับศีลธรรมไปด้วยกันได้หรือไม่ มาเคียเวลลีเห็นว่าทั้งนโยบายของรัฐและศีลธรรมต้องอาศัยซึ่งกันและกัน "อำนาจของความยุติธรรมไม่ยิ่งใหญ่พอที่จะจัดการทุกสิ่งให้เรียบร้อยได้ นโยบายและอาวุธที่ต่างกันหากที่มีความสำคัญสำหรับการเมืองมากที่สุด"^๓

ประเด็นสุดท้ายของการบริหารรัฐที่น่าสนใจที่เป็นปัญหาและมาเคียเวลลีได้เสนอแนวความคิดไว้ก็คือ การที่รัฐต่าง ๆ ในอิตาลีต้องสูญเสียอิสรภาพไปก็เนื่องมาจากมีจุดอ่อน

^๑Niccolò Machiavelli, *The Prince*, pp. 66-67.

^๒Friedrich Meinecke, "Machiavelli." in *Machiavellism*, p. 44.

^๓Leo Strauss, "Machiavelli intention." in *Thoughts on Machiavelli*, p. 80.

ในการตั้งกำลังทหาร ผู้ปกครองบางคนทำตัวเป็นปรีภักษ์ต่อประชาชน ไม่รู้วิธีผูกมิตรกับขุนนางและเพื่อนบ้านต่าง ๆ เหล่านี้จะโทษโชคชตาไม่ได้ แต่ต้องโทษว่าเป็นเพราะความบกพร่องของเจ้าเองจึงถูกต้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐในทรศนะของมาเคีย เวลลีทั้งหมดนี้ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าอยู่ในขอบเขตของเรื่องศีลธรรมและโชคชตาทั้งหมด ที่เป็นเช่นนี้เพราะมาเคีย เวลลีมีความเชื่อว่าศีลธรรมจะเป็นตัวทำให้สิ่งต่าง ๆ ในโลกดีขึ้นและการกระทำทุกสิ่งของชีวิตคนเรานี้เป็น เรื่องของโชคชตาครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับที่การกระทำของเราเอง

การที่มาเคีย เวลลีคิดอย่างนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในชีวิตของเขานั้นเองที่สร้างแนวความคิดนี้แก่เขา หากพิจารณาจากประวัติชีวิตของเขาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า เขาเป็นผู้ยิ่งใหญ่แต่ไร้โชคจริง ๆ เพราะแม้เขาจะรักชาติ อุทิศตนเพื่อชาติโดยตลอด แต่ก็หาได้รับผลตอบแทนที่ดีไม่ เพราะผู้ปกครองในสมัยนั้นทุกคนไม่ได้สนใจความคิดของเขาอย่างจริงจัง มาเคีย เวลลีเองต่างหากที่ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะเอาใจเจ้า แม้กระทั่งต้องเขียนหนังสือเรื่องเจ้าให้เจ้าที่ไม่ยุติธรรมและค่อนข้างจะโหดร้าย

๔.๓.๒ การทหาร

อาณาจักรแต่ละอาณาจักรต้องมีการรวบรวมกำลังเพื่อต่อสู้และป้องกันตนเองหลายวิธี เจ้าเมืองต้องสร้างฐานกำลังหรืออำนาจให้ดีมีฉนั้น เขาจะพบกับความหายนะพื้นฐานที่สำคัญของทุกรัฐไม่ว่าจะเป็นรัฐใหม่หรือรัฐเก่าหรือรัฐร่วมก็คือ การมีกฎหมายดีและกำลังรบหรืออาวุธดี หากไม่มีอาวุธหรือกำลังรบดีจะมีกฎหมายข้อบังคับดีไม่ได้เช่นกัน และที่ใดมีกำลังทหารและอาวุธดี กฎหมายข้อบังคับที่ดีย่อมจะตามมา

เจ้าเมืองต้องเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้นำในกองทัพด้วยตัวเอง เจ้าเมืองที่คิดแต่สนุกสนานมากกว่าการสร้างกำลังรบนั้นจะทำให้เสียเมือง มาเคีย เวลลีกล่าวว่า "มันไม่เป็นการสมเหตุผลที่คนมีอาวุธจะปฏิบัติตามหรืออ่อนน้อมต่อผู้ที่ไม่ม้ออาวุธ หรือผู้ที่ไม่ม้ออาวุธจะอยู่อย่างปลอดภัยและมั่นคงหากคนรับใช้มีอาวุธ"^๑

^๑Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 88.

กำลังทหารที่เจ้าเมืองจะใช้ป้องกันรัฐนั้นอาจเป็นกำลังทหารจากผู้ได้บังคับบัญชาของเจ้าเมืองเอง (native troops) ซึ่งประกอบด้วยขุนนางและราษฎรของเมืองนั้น หรืออาจเป็นทหารรับจ้าง หรืออาจเป็นกำลังทหารต่างชาติที่มาช่วย หรืออาจเป็นกำลังทหารร่วมจากรัฐอื่นและทหารรับจ้าง

ทหารรับจ้าง (mercenary troops) และทหารต่างชาติ (Auxiliary troops) ไม่มีประโยชน์ต่อรัฐเลยและเป็นอันตรายต่อรัฐด้วย หากเจ้าเมืองพึ่งทหารรับจ้างเพื่อป้องกันรัฐแล้วเขาจะไม่ได้ได้รับความมั่นคงและปลอดภัย เพราะเหตุว่าทหารรับจ้างจะทำตนเป็นผู้กล้าหาญเมื่ออยู่กับบรรดามิตร และเมื่อเผชิญหน้าศัตรูจะแสดงความซื่อซลาด ไม่ยำเกรงพระเจ้าเป็นเจ้าและไม่ซื่อสัตย์ต่อเพื่อร่วมรบ มาเคียวเวลลิกกล่าวว่า "ทหารรับจ้างจะหลีกเลี่ยงการพ่ายแพ้เท่า ๆ กับหลีกเลี่ยงการรบ ในยามสงบพวกทหารรับจ้างจะแย่งชิงอำนาจจากเจ้าเมืองและเมื่อยามศึกพวกนี้จะทำให้เจ้าเมืองต้องพ่ายแพ้ต่อข้าศึก"^๑ ไม่มีอะไรจะจูงใจพวกนี้ได้หรือทำให้เขาจงรักภักดี เพราะเขาเห็นว่าค่าจ้างนี้ไม่มีวันที่จะคุ้มค่ากับชีวิตของเขา ดังนั้นเมื่อไม่มีสงครามพวกนี้จะคอยรับใช้ แต่ในยามสงครามพวกทหารรับจ้างจะละทิ้งหน้าที่ ทหารรับจ้างจะใช้ได้ดีในกรณีเดียวคือสู้รบกับทหารรับจ้างของฝ่ายตรงกันข้าม เพราะทหารรับจ้างจะแสดงความกล้าหาญเมื่อเผชิญหน้ากับทหารรับจ้างด้วยกัน

ผู้บัญชาการทหารรับจ้างมีทั้งชำนาญการรบและไม่ชำนาญการรบ หากผู้บัญชาการชำนาญการรบก็ไว้ใจไม่ได้ เพราะจะพยายามใช้อำนาจให้เกินหน้าที่ โดยบังคับข่มขู่เจ้าเมืองซึ่งเป็นนายจ้างของตนหรือข่มขู่ศัตรูมากเกินกว่าที่เจ้าเมืองประสงค์ อย่างไรก็ตามก็ดีหากผู้บัญชาการทหารรับจ้างขาดความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวหรือขาดอำนาจก็จะนำความพ่ายแพ้มาสู่เจ้าเมือง

^๑ Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 78.

กองทหารต่างชาติที่มาช่วยรบจะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อื่น เพราะ เป็นกองทัพที่เข้ามาช่วยรบ ร่วมกับกองทัพของเจ้าเมืองเท่านั้น ส่วน "กองทหารจากรัฐอื่นจัดเป็นกองทหารที่ไม่ให้ประโยชน์ต่อรัฐ เจ้าเมืองที่ขอคำสั่งจากรัฐอื่นจะพบกับความหายนะ หากแพ้ศึก พวกทหารที่มาช่วยนี้จะไม่สนใจและละทิ้งความพ่ายแพ้ไว้ให้แก่เจ้าเมือง แต่หากพวกเขาชนะศึกเจ้าเมืองจะตกอยู่ใต้อำนาจของพวกเขา"^๑

เจ้าเมืองที่ฉลาดจะใช้คำสั่งทหารของตนเองสู้รบ แม้จะแพ้ก็แพ้ด้วยทหารของเจ้าเมืองเอง ดีกว่าชนะศึกด้วยทหารต่างชาติต่างเมืองซึ่งไม่ถือว่าเป็นชัยชนะที่แท้จริง เมื่อเจ้าเมืองเชื่อมั่นในกองทัพของเขาเอง จะทำให้เขาได้รับความเคารพเชื่อถือด้วยใจจริง เพราะ เขาเป็นผู้ปกครองกองทัพโดยแท้

๔.๓.๓ เศรษฐกิจ

เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ มาเคีย เวลลีไม่ได้กล่าวไว้อย่างเด่นชัด เหมือนด้านอื่น ๆ พูดถึงอาชีพของประชาชนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นว่า "เจ้าควรสนับสนุนเป็นกำลังใจแก่ราษฎรในการประกอบกิจการงานส่วนตัว การค้าขาย เกษตรกรรม และสนับสนุนผู้มีความสามารถในงานด้านต่าง ๆ ผู้ชำนาญหรือมีฝีมือดีเด่น"^๒

การที่ มาเคีย เวลลีไม่กล่าวถึง เศรษฐกิจอย่างชัดเจนนั้นสันนิษฐานว่า อาจมีสาเหตุดังนี้

- ๑) มาเคีย เวลลีเขียนเรื่องเจ้าโดยต้องการเน้นในแง่การบริหารรัฐ ความประพฤติของเจ้ามากกว่า
- ๒) มาเคีย เวลลีเขียนเรื่องเจ้าเพื่ออุทิศแด่ผู้ปกครองฟลอเรนซ์ คือ เลอเรนโซแห่งเมดิชี ในคริสต์ศักราช ๑๕๑๓ จึงมุ่งประเด็นสำคัญที่การปกครอง

^๑ Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 84.

^๒ Niccolò Machiavelli, The Prince, p. 123.

- ๓) สภาพเศรษฐกิจของอิตาลีอยู่ในขั้นมั่นคง เพราะมีสภาพภูมิประเทศคล้าย เกาะ เนื่องจากเป็นดินแดนมรสุม มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นการเพาะปลูกย่อมได้ผลดี ตามความคาดหมาย เป็นเหตุให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจตลอดเวลาจนไม่มีปัญหา
- ๔) อิตาลีเป็นดินแดนเก่าแก่ ความสำเร็จทางการเมืองขึ้นอยู่กับพื้นดินของ อิตาลีที่มีแต่ความอุดมสมบูรณ์มาโดยตลอด